

Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČSR ze dne 12.04.1984, sp. zn. 3 Tz 8/84, ECLI:CZ:NS:1984:3.TZ.8.1984.1

Číslo: 9/1985

Právní věta: Svědek musí být poučen i právu odepřít výpověď, musí se k tomuto poučení výslovně vyjádřit, a má-li právo odepřít výpověď, musí výslovně prohlásit, zda tohoto práva používá či nikoliv. Obsah jeho vyjádření musí být uveden v protokolu o výslechu. Jedině při splnění těchto podmínek je možno výpovědi svědků, kteří mají právo odepřít výpověď, považovat za důkaz, který je v případě potřeby použitelný v hlavním líčení (§ 211 odst. 3 tr. ř.). Nebyl-li takový svědek poučen o tomto právu nebo nevyjádřil-li se výslovně, zda tohoto práva používá či nikoliv, jde o podstatnou vadu řízení, kterou lze odstranit jen opakováním vadně provedených úkonů.

Soud: Nejvyšší soud České soc. rep.

Datum rozhodnutí: 12.04.1984

Spisová značka: 3 Tz 8/84

Číslo rozhodnutí: 9

Číslo sešitu: 1

Typ rozhodnutí: Rozhodnutí

Hesla: Odepření výpovědi, Svědci

Předpisy: 141/1961 Sb. § 55 odst. 1 písm. e
§ 100
§ 211 odst. 3

Druh: Rozhodnutí ve věcech trestních

Sbírkový text rozhodnutí:

Nejvyšší soud ČSR zamítl podle § 268 odst. 1 tr. ř. stížnost pro porušení zákona, kterou podal generální prokurátor ČSR proti pravomocnému usnesení krajského soudu v Plzni ze dne 17. ledna 1984 sp. zn. 2 To 465/83.

Z odůvodnění:

Usnesením okresního soudu v Sokolově z 30. listopadu 1983 sp. zn. 4 T 168/83 byla podle § 188 odst. 1 písm. f) tr. ř. vrácena prokurátorovi k došetření věc obviněného M. V., stíhaného pro trestný čin rozkrádání majetku v socialistickém vlastnictví podle § 132 odst. 1 písm. b), c) tr. zák., trestný čin zneužívání pravomoci veřejného činitele podle § 158 odst. 1 písm. a) tr. zák., přípravu k trestnému činu křivé výpovědi a nepravdivého znaleckého posudku podle § 7 odst. 1 tr. zák., § 175 odst. 1 písm. a), b) tr. zák. a trestný čin neoprávněného užívání cizího motorového vozidla podle § 209a odst. 1, 3 písm. b) tr. zák.

Usnesením krajského soudu v Plzni ze dne 17. ledna 1984 sp. zn. 2 To 465/83 byla podle § 148 odst. 1 písm. c) tr. ř. zamítnuta stížnost okresního prokurátora v Sokolově proti citovanému usnesení okresního soudu v Sokolově.

Proti usnesení krajského soudu v Plzni podal generální prokurátor ČSR stížnost pro porušení zákona. Namítl, že požadavek na opětovný výslech svědků, ohledně nichž měly oba soudy pochybnosti, zda byli před výslechem poučeni podle § 100 odst. 2 tr. ř., je nedůvodný. Poukázal na to, že pokud v přípravném řízení došlo při výslechu svědků k pochybením při aplikaci ustanovení § 100 odst. 2 tr. ř., může tato pochybení snadno napravit soud v hlavním líčení. Dále uvedl, že přípravnému řízení byla nedůvodně vytýkána neúplnost listinných důkazů, neboť požadované důkazy mohl bez obtíží opatřit soud v rámci přípravy hlavního líčení, nehledě na to, že tyto důkazy byly mezitím opatřeny a jsou již součástí spisu. Proto generální prokurátor ČSR navrhl, aby Nejvyšší soud ČSR vyslovil, že napadeným usnesením krajského soudu v Plzni byl porušen zákon v ustanovení § 188 odst. 1 písm. f) tr. ř. ve prospěch obviněného M. V., aby napadené usnesení zrušil a aby dále postupoval podle § 270 odst. 1 tr. ř.

Nejvyšší soud ČSR přezkoumal podle § 267 odst. 1 tr. ř. na podkladě stížnosti pro porušení zákona správnost výroku napadeného usnesení, jakož i řízení, jež mu předcházelo, a shledal, že ve vytýkaném ani v jiném směru zákon porušen nebyl.

Trestného činu rozkrádání majetku v socialistickém vlastnictví podle § 132 odst. 1 písm. b), c) tr. zák. a trestného činu zneužívání pravomoci veřejného činitele podle § 158 odst. 1 písm. a) tr. zák. se obviněný M. V. podle obžaloby dopustil mimo jiné tím, že jako náměstek ředitele Československých státních lázní Karlovy Vary nechával z prostředků lázeňské organizace vyplácet zaměstnancům této organizace mimořádné odměny za práce, které ve skutečnosti provedli při údržbě a opravách jeho chaty a při zajišťování obsluhy na jeho svatbě, a platil tímto způsobem své dluhy;

- podepsal K. M. vyúčtování neprovedené služební cesty a tímto způsobem, který mu sám poradil, uhradil K. M. náklady vzniklé s použitím vlastního automobilu k soukromé cestě obviněného na Slovensko a zpět a k přepravě ledničky na chatu obviněného;
- posílal zaměstnance lázeňské organizace v pracovní době opravovat a udržovat jeho dvě chaty a přitom jim nechával vyplácet mzdu z prostředků lázeňské organizace tak, jako by pracovali pro tuto organizaci.

Z důkazů, o které se obžaloba v uvedených směrech opírá, mají rozhodující význam výpovědi svědků z řad těch pracovníků lázeňské organizace, jimž obviněný nechával poskytovat z prostředků organizace mzdu, mimořádné odměny nebo jiná plnění za práce a úkony provedené ve skutečnosti v jeho prospěch a nikoli ve prospěch organizace. Již z povahy věci je zřejmé, že tito pracovníci lázeňské organizace se přijetím uvedených hmotných výhod dopustili jednání, pro které by sami mohli být trestně stíháni.

Proto bylo třeba tyto svědky před výslechem poučit mimo jiné o tom, že jsou oprávněni odepřít svou výpověď, jestliže by výpovědí sobě způsobili nebezpečí trestního stíhání (§ 100 odst. 2 tr. ř.). Takové poučení svědků bylo nutné poznamenat v protokole o výslechu, a to i s vyjádřením každého svědka v tom směru, zda svého práva odepřít výpověď používá nebo ne. V této souvislosti je nezbytné odkázat na ustanovení § 55 odst. 1 písm. e) tr. ř., které vyjádření poučených osob, přichází-li podle povahy věci v úvahu, výslovně označuje za nezbytnou součást protokolu. Přehlédnout nelze ani ustanovení § 211 odst. 3 tr. ř., podle něhož protokol o výslechu svědka, který má právo odepřít výpověď podle § 100 tr. ř., je možno číst jen za předpokladu, že před výslechem, jehož se protokol týká, byl o svém právu řádně poučen a výslovně prohlásil, že ho nepoužívá; za uvedeného předpokladu lze jeho výpověď přečíst, i když u hlavního líčení svědčit odepřel. (Tento výklad je v souladu s rozhodnutím č.

34/1980 sb. rozh. tr.).

Orgány přípravného řízení jsou povinny dokazování provádět tak, aby bylo zajištěno, že každý vykonaný důkaz bude použitelný v dalším stadiu trestního stíhání, zejména v hlavním líčení. To znamená, že jsou povinny provádět důkazy při plném respektování všech ustanovení trestního řádu.

V posuzovaném případě orgány přípravného řízení této své povinnosti nedostály.

Pokud bylo k vyhotovení protokolu o výsledku svědka použito tiskopisu, na kterém je vyznačeno i poučení o právu odepřít výpověď (§ 100 tr. ř.), lze usuzovat na to, že svědek byl poučen i o právu odepřít výpověď z důvodů uvedených v § 100 odst. 2 tr. ř., pokud není prokázán opak.

Ve věci však byli někteří svědkové, kteří měli být ze shora uvedených důvodů poučeni podle § 100 odst. 2 tr. ř., vyslýcháni za okolností, kdy k vyhotovení protokolu nebylo použito tiskopisu s vyznačeným poučením. Jejich poučení o právu odepřít výpověď vzhledem k tomu, že by výpovědi sobě způsobili nebezpečí trestního stíhání, však v takových protokolech není uvedeno.

To se týká svědka J. E., který k okolnostem uvedeným v obžalobě vypovídal při výsledku dne 22. srpna 1983, na jehož počátku byl podle protokolu poučen jen o „významu svědecké výpovědi z hlediska obecného zájmu“ a nikoli o právu odepřít výpověď.

Dále se to týká svědka M. K., který při výsledku dne 11. října 1983 vypovídal k podstatným okolnostem týkajícím se obžaloby. Také tento svědek byl podle protokolu poučen o „významu svědecké výpovědi z hlediska obecného zájmu s o následcích křivé výpovědi“ a nikoli o právu odepřít výpověď.

Rovněž svědek K. M., který k závažným okolnostem uvedeným v obžalobě vypovídal při výsledku dne 1. září 1983, byl podle protokolu poučen o „svých právech, jakož i o významu svědecké výpovědi z hlediska obecného zájmu a o trestních následcích křivé výpovědi“ a nikoli výslovně o právu odepřít výpověď.

Také svědek B. N., který uváděl významné skutečnosti týkající se obžaloby při výsledku 29. září 1983, byl podle protokolu poučen jen o „významu svědecké výpovědi z hlediska obecného zájmu“ a nikoli o právu odepřít výpověď.

Kromě nedostatku poučení podle § 100 odst. 2 tr. ř. je další vadou, k níž při výsledku těchto svědků došlo i to, že tito svědkové neučinili výslovné prohlášení, zda svého práva odepřít výpověď používají nebo nepoužívají.

V přípravném řízení byla vyslechnuta i řada svědků, ohledně nichž sice je možno usuzovat na to, že byli poučeni o právu odepřít výpověď podle § 100 odst. 2 tr. ř., avšak z protokolů o jejich výsledku není patrné, jaké stanovisko k tomuto právu zaujali a jaké v tomto směru učinili vyjádření. Zejména pak tyto protokoly neobsahují výslovné prohlášení svědků, že svého práva nepoužívají. Jde o svědky, jejichž výpovědi mají podstatný význam z hlediska skutku uvedeného v obžalobě.

Svědka M. J. byl sice před výsledkem dne 28. dubna 1983 poučen podle § 100 odst. 2 tr. ř. a výslovně prohlásil, že vypovídat chce a bude, avšak v rámci tohoto výsledku vypovídal k jiným okolnostem, než které jsou součástí skutku uvedeného v obžalobě. K těmto okolnostem svědek M. J. vypovídal až při výsledku dne 30. září 1983, kdy však podle § 100 odst. 2 tr. ř. poučen nebyl a neučinil žádné vyjádření o tom zda používá nebo nepoužívá práva odepřít výpověď.

Z těchto důvodů je třeba v přípravném řízení všechny uvedené svědky k okolnostem uvedeným v obžalobě znovu vyslechnout při důsledném dodržení všech zákonných ustanovení včetně ustanovení

§ 100 odst. 2 tr. ř. a § 55 odst. 1 písm. e) tr. ř. To znamená, že každý ze svědků musí být poučen mimo jiné i o právu odepřít výpověď, musí se k tomuto poučení výslovně vyjádřit a jeho vyjádření musí být uvedeno v protokole o výslechu. Jedině při splnění těchto podmínek je možno výpovědi svědků považovat za důkaz, který je v případě potřeby použitelný v hlavním líčení (§ 211 odst. 3 tr. ř.).

Trestného činu neoprávněného užívání cizího motorového vozidla podle § 209a odst. 1, 3 písm. b) tr. zák. se obviněný M. V. dopustil podle obžaloby v podstatě tím, že jako náměstek ředitele Československých státních lázní Karlovy Vary dával příkazy k jízdám služebních automobilů pro své soukromé účely.

Pro zjištění skutečného stavu věci mají v tomto ohledu význam zejména výpovědi řidičů služebních automobilů, kteří uvedené jízdy vykonali, případně i dalších osob (spolujezdců). Vzhledem k tomu, že i z jejich strany šlo o jednání, pro které mohli být trestně stíháni, bylo nutné při jejich výslechu respektovat ustanovení § 100 odst. 2 tr. ř. Jsou to zejména svědkové J. E., P. P. a J. F., kteří se výslovně nevyjádřili k tomu, zda používají nebo nepoužívají svého práva odepřít výpověď podle § 100 odst. 2 tr. ř. Proto i tyto svědky je třeba ke skutečnostem uvedeným v obžalobě znovu vyslechnout při důsledném dodržování § 100 odst. 2 tr. ř. a § 55 odst. 1 písm. e) tr. ř.

Skutečnost, že výslech svědků uvedených v předchozích částech tohoto usnesení byl proveden způsobem, při němž nebyla respektována ustanovení § 100 odst. 2 tr. ř. a § 55 odst. 1 písm. e) tr. ř., v daném případě znamená, že obžaloba se v rozhodných okolnostech opírá o důkazy, které nebyly provedeny podle trestního řádu a které jsou proto v dalším řízení, zejména v hlavním líčení, nepoužitelné (§ 211 odst. 3 tr. ř.). Jde o podstatnou vadu přípravného řízení, kterou je možno odstranit jen opakováním vadně provedených důkazů. Přitom s ohledem na rozsah dokazování, které je nutno vykonat znovu, a zvláště pak na význam dokazovaných skutečností z hlediska obžaloby je důvodné vrácení věci prokurátorovi k došetření postupem podle § 188 odst. 1 písm. f) tr. ř.